

Методика за оценка състоянието на катерица (*Sciurus vulgaris* L., 1758)

Изготвил: Румяна Костова, Венислава Спасова, Надя Цветкова

I. Параметри за оценка състоянието на вида

1. Параметри на популацията на вида

1.1. Срещаемост (честота) на вида

Мерна единица: дял, относителен брой извадъчни единици, в които е регистриран вида – визуално или по следи от неговата жизнена дейност.

Обосновка за избора на дадения параметър: Дава косвена информация за промените в числеността на вида и пряка информация за разпространението на вида.

Начин на изчисление:

$$F = \frac{n}{N}$$

Където n - брой извадъчни единици (100-метрови участъци от трансекти за ниво на анализ пробна площ и типове местообитания и трансекти за останалите нива на анализ), в които е доказано присъствие на вида за дадено ниво на анализ, N - общ брой извадъчни единици (участъци от трансекти за ниво на анализ пробна площ и трансекти за останалите нива на анализ) за дадено ниво на анализ (пробна площ, мониторингова територия, национално ниво, типове местообитания).

Анализът на срещаемостта по 100-метрови трансекти дава косвена информация за плътността на вида в самите пробни площи, както и в отделните типове местообитания, тъй като са съобразени с приблизителния размер на индивидуалните участъци на вида. Този анализ не се използва в оценката на състоянието на вида като цяло, но дава важна информация за тенденциите в локалната популация от дадена пробна площ. За цялостна оценка на ниво мониторингова територия и национално ниво се използват данните за присъствие на вида в цели трансекти.

*Референтна стойност: получена е в резултат на проведения мониторинг през 2013-2014 г. като изходна стойност за сравнение във времето и косвено установяване на тенденциите в числеността на вида.

Прагови стойности на ниво мониторингова територия:

Район	Стойност (x)	95% Доверителни интервали (CL ₁ ÷ CL ₂)
Западни Родопи	0.97	0.83÷1
Средна гора	0.23	0.10÷0.42
Странджа	0.17	0.06÷0.35

Прагови стойности на национално ниво:

Стойност (x)	95% Доверителни интервали (CL ₁ ÷ CL ₂)
0.43	0.33÷0.54

1.2. Плътност

Мерна единица: Индекс - брой индивиди/ха

Обосновка за избора на дадения параметър: Дава пряка информация за промените в числеността на вида.

Начин на изчисление:

Изчислява се по метода *distance sampling*.

Броят наблюдения на индивиди се използва за построяване на хистограма на честотата на наблюденията спрямо перпендикулярното разстояние до линията на трансекта. Основната концепция на метода *distance sampling* е оценката на т. нар. *detection function* $f(y)$:

$f(y)$ = вероятността да бъде видяно животно, дадена като разстояние y от случайна линия или точка = вероятността (наблюдение/разстояние y). Приема се че животно при нулево разстояние може да бъде видяно със 100 % вероятност, т.е $f(0) = 1$.

Плътността се изчислява по следната формула:

$$\hat{D} = \frac{n \times f(0)}{2L}, \text{ където}$$

n – Брой наблюдавани катерици, $f(0)$ е функцията *probability density* на перпендикулярните разстояния оценени при 0. $f(0)$ най-често се интерпретира като $1/w$, където w е перпендикулярното разстояние от линията на трансекта в което броят на невидяните обекти е равно на броя на видяните обекти отвъд него. w се нарича ефективна полуширина, която умножена по $2L$, дава ефективно изследваната площ.

Или:

$$D = \frac{n}{2wL}, \text{ където}$$

n - Брой наблюдавани катерици, L - Дължина на трансекта, w - Ефективна полуширина на изследвания лентов трансект

Плътността се изчислява чрез изчисляване на параметрите директно свързани с формата на оценената *detection function* с програмата DISTANCE (Laake et al. 1994).

**Референтна стойност:* Липсата на достатъчно данни за изчисление плътността на вида не позволяват определяне на референтни стойности.

2. Влияния и заплахи

Оценяват се следните влияния и заплахи: Сеч, Безпокойство, Браконьерство, Наличие на път, Използване на химикали.

Мерна единица: дял, относителен брой трансекти с наличие на дадена заплаха/влияние в проценти

Обосновка за избора на даден параметър: отразяват неблагоприятните влияния и заплахи за вида в изследваните местообитания

Начин на изчисление:

$$F(\%) = \frac{n}{N} \times 100,$$

Където n- брой трансекти, в които е регистрирана дадена заплаха/влияние, N -общ брой трансекти за дадено ниво на анализ.

Поради динамичните промени в околната среда под въздействие на човека се появяват нови заплахи, от друга страна значимостта на следените заплахи за видовете също се променя във времето. Необходима е преоценка и актуализация на видовете заплахи и тяхната значимост на определен период от време (напр.5 години).

*Референтни стойности: изготвени по експертна оценка

Праговите стойности на заплахите и влиянията са разделени в 3 класа, които определят състоянието съответно като: „благоприятно“, „неблагоприятно-незадоволително“ или „неблагоприятно-лошо“; степента на значимост на заплахите и влиянията е: L = ниска значимост, M = средна значимост, H = висока значимост

Влияния и заплахи	Значимост	Благоприятно	Неблагоприятно-незадоволително	Неблагоприятно-лошо
Сеч	H	0-10%	11-30%	Над 30%
Безпокойство	L	0-10%	11-30%	Над 30%
Браконьерство	H	0%	0,1-10%	Над 10%
Път	H	0-10%	11-30%	Над 30%
Използване на химикали	M	0-10%	11-30%	Над 30%

* Референтните стойности на параметрите за оценка, предложени в резултат на пилотния мониторинг, както и на заплахите и влиянията, предложени по експертно мнение, не трябва да се считат за окончателни. Необходимо е провеждане на ежегоден мониторинг от минимум 5 години, като оптималният период е от 10 до 15 години, за да се диференцира цикличната компонента в промените на популационните параметри. След като се натрупа достатъчно сравнима информация, която да се обработи чрез създаване на времеви редове за мониторираните видове, трябва да се дадат окончателните референтни стойности.

II. Моментна оценка на популацията за период от една година

За оценка на действителните стойности на параметрите на популациите се използват стойностите на извадъчните показатели и техните доверителни интервали. Когато извадката представлява повече от 5 % от потенциалните местообитания на популацията се прилага корекционен фактор (The finite population correction factor (FPC)). Резултатите от моментната оценка по параметрите се представя в табличен вид.

Използват се данните за една година от всички трансекти с фиксирана дължина 500 m, разделени на участъци от по 100 m от всички посетени подходящи местообитания на вида от формуляра за вида. За параметър срещаемост, извадъчна единица е 1 сектор от 100 m от трансект за ниво на анализ „пробна площ“ и „местообитания“, и 1 трансект за ниво на анализ – мониторингова територия и национално ниво. За останалите параметри за оценка извадъчна единица е 1 пълен трансект.

При липса на информация във формулярите в определен брой трансекти за даден параметър, неговата стойност се изчислява при намален обем на извадката. При липса на информация за стойностите на даден параметър във формулярите за над 30% от трансектите за дадено ниво на анализ, се счита като цяло „недостатъчна информация“ за дадения параметър и се дава оценка „неизвестно“.

1. Оценка на ниво мониторингова територия

1.1. Параметри на популацията:

1.1.1. Срещаемост

Срещаемостта се анализира на ниво пробна площ и мониторингова територия.

$$F = \frac{n}{N}$$

Където n - брой извадъчни единици (участъци от трансекти за ниво на анализ пробна площ и трансекти за ниво мониторингова територия), в които е наблюдаван вида или има следи от неговата жизнена дейност, N – обем на извадката в дадена мониторингова територия.

Доверителни интервали: изчисляват се по т. нар. „exact“ метод на Clopper-Pearson. Изчисляват се с помощта на следния статистически софтуер: Excel, STATISTICA модул „Power Analysis“, SAS, GraphPad, R.

Те могат да бъдат изчислени по следните формули:

$$а) \left\{ \theta \mid P[Bin(n; \theta) \leq X] > \frac{\alpha}{2} \right\} \cap \left\{ \theta \mid P[Bin(n; \theta) \geq X] > \frac{\alpha}{2} \right\}$$

Класически изглед на уравнението на Clopper-Pearson, където X е броят на „благоприятните“ изходи наблюдавани в извадката и $Bin(n; \theta)$ като биномна случайна променлива с n брой изпитвания и вероятност за благоприятен изход θ

$$б) B\left(\frac{\alpha}{2}; x, n-x+1\right) < \theta < B\left(1-\frac{\alpha}{2}; x+1, n-x\right)$$

Clopper-Pearson доверителните интервали могат да се представят и в алтернативен формат, използващ квантили от т. нар. бета - разпределение, където x е броят на благоприятните изходи, n е общият брой изпитвания, и $B(p; v, w)$ е p -та квантила от бета-разпределението с параметри v и w .

$$в) \left(1 + \frac{n-x}{[x+1]F\left[\frac{\alpha}{2}; 2(x+1), 2(n-x)\right]} \right)^{-1} < \theta < \left(1 + \frac{n-x+1}{xF\left[1-\frac{1}{2}\alpha; 2x, 2(n-x+1)\right]} \right)^{-1}$$

Тъй като бета- разпределението е свързано с F – разпределението има и трета формула за изчисление на доверителните интервали (най-често използвана в статистическите програми) използваща F проценти, където x е броят на благоприятните изходи, n е общият брой изпитвания, и $F(c; d1, d2)$ е $1 - c$ квантила от F -разпределението с $d1$ и $d2$ степени на свобода.

1.1.2. Плътност

При наличие на достатъчно данни в извадката (над 10 индивида на пробна площ с 5 трансекта) се изчислява плътността за пробна площ (5 трансекта) с програмата Distance 6.0.

Средната плътност за дадена мониторингова територия се изчислява като:

$$\bar{D} = \frac{\sum_{i=1}^N D_i}{N}$$

Където D_i е плътност на вида в i -тата пробна площ, N – брой пробни площи (обем на извадката) в дадена мониторингова територия.

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."
Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка
на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата
страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници
(без китоподобни)“

Стандартна грешка на средната аритметична:

$$SE = \frac{s}{\sqrt{N}}$$

Където s е стандартно отклонение, N е обем на извадката в дадена мониторингова територия.

Доверителни интервали:

$$CL = \bar{D} \pm t_{N-1} \left(\frac{s}{\sqrt{N}} \right)$$

Граници: Минимална (min) и максимална (max) стойност в извадката.

Стандартно отклонение:

$$s = \sqrt{\frac{\sum (D_i - \bar{D})^2}{N-1}}$$

Относителна прецизност:

$$PRP = \frac{(CL_2 - CL_1) / 2}{D} \times 100 = \frac{CL_2 - CL_1}{D} \times 50$$

1.2. Влияния и заплахи

$$F(\%) = \frac{n}{N} \times 100$$

Където n - брой трансекти, в които е регистрирана заплахата/влияние, N - общ брой трансекти за дадена мониторингова територия.

Доверителни интервали: изчисляват се по гореописания метод Clopper-Pearson.

За всички параметри за оценка на състоянието се попълват следните таблици-шаблони:

- Параметър *Срецаемост*

Наименование	Мерна единица	Брой извадъчни единици (N)	Стойност (X)	95% Доверителни интервали (CL ₁ ÷ CL ₂)
Срецаемост	дял			

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО
РАЗВИТИЕ

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."
Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка
на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата
страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници
(без китоподобни)“

Решения за
по-добър живот

- Параметър Плътност

Наименование	Мерна единица	Брой извадъчни единици (N)	min÷max	Средна стойност ($\bar{X}$)	Стандарт на грешка на средната (S_x)	Стандартно отклонение (STD)	95% Доверителни интервали ($CL_1 \div CL_2$)	Относителна прецизност в % (PRP)
Плътност	бр. инд/ха							

- Параметри Влияния и заплахи

Наименование	Мерна единица	Брой извадъчни единици (N)	Стойност (x%)	95% Доверителни интервали ($CL_1 \div CL_2$)
Сеч	дял (%)			
Безпокойство	дял (%)			
Браконьерство	дял (%)			
Път	дял (%)			
Използване на пестициди	дял (%)			

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."
**Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка
на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата
страна – I фаза"**
Договор № 2597/22.07.2013 г.
**„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници
(без китоподобни)“**

При наличие на обосновани референтни стойности на параметрите на оценка се сравняват установените и праговите стойности и се анализират доверителните интервали на тези параметри. Качествената оценка на състоянието по всеки параметър се поставя в зависимост от това, дали установената стойност е по-голяма или по-малка от праговата и дали 95 % доверителен интервал съдържа или не референтната стойност. В случай, когато доверителния интервал съдържа референтната стойност, се взема под внимание относителна прецизност в %. Резултатите се представят в следната таблица:

Наименование	Мерна единица	Средна стойност ($\bar{X}$)	Референтна стойност (TL)	Относителна прецизност в % (PRP)	($CL_1 \div CL_2$) не съдържа TL	($CL_1 \div CL_2$) съдържа TL	($CL_1 \div CL_2$) не съдържа TL	Оценка на състоянието по всеки параметър
					$\bar{X} > TL$	$\bar{X} > / < TL$	$\bar{X} < TL$	
Срещаемост	дял							
Плътност	бр.инд./ха							
Сеч	дял (%)							
Безпокойство	дял (%)							
Браконьерство	дял (%)							
Път	дял (%)							
Използване на пестициди	дял (%)							
Крайна оценка на състоянието на вида								

Качествена оценка на състоянието по всеки параметър:

Когато доверителните интервали не съдържат референтната стойност и средната стойност е по-висока от референтната, може с 95 % ниво на достоверност да се твърди, че състоянието на популацията по даден параметър за оценка е благоприятно за параметър Срещаемост, Плътност и неблагоприятно за всички Влияния и заплахи.

Когато доверителните интервали не съдържат референтната стойност и средната стойност е по-ниска от референтната, може с 95 % ниво на достоверност да се твърди, че състоянието на популацията по даден параметър за оценка е неблагоприятно за параметри Срещаемост, Плътност и благоприятно за всички Влияния и заплахи.

Когато доверителните интервали съдържат референтната стойност и средната стойност е по-голяма или по-малка от референтната не може със сигурност да се твърди дали състоянието по дадения параметър е благоприятно или неблагоприятно. Необходимо е да се вземе предвид относителната прецизност (PRP). Ако PRP е с висока стойност трябва да се търси възможност да се повиши прецизността като напр. увеличаване обема на извадката.

Крайната оценка на ниво мониторингова територия се представя в три категории: Благоприятно Неблагоприятно и Неизвестно състояние. Крайната оценка на състоянието на вида на ниво мониторингова територия се основава на принципите за определяне на БПС според „Ръководство за оценка на благоприятно природозащитно състояние за видове и типове природни местообитания по НАТУРА 2000 в България“. 2008. Окончателен доклад на проекта на ВВИ/Matra 2006/014 „Благоприятно природозащитно състояние за видове и типове природни местообитания по НАТУРА 2000 в България“. Оценката се получава при следните комбинации от оценки по всеки параметър – общо 7 параметъра (оценките по отделните типове влияния и заплахи също се включват по отделно):

Благоприятно	Неблагоприятно	Неизвестно
Над четири параметъра с оценка благоприятно и до три неизвестно (или недоказуемо статистически) състояние	Един или повече параметри с оценка неблагоприятно	Над три параметъра с оценка неизвестно (или недоказуемо статистически) и останалите с оценка благоприятно

2. Оценка на национално ниво

2.1. Параметри на популацията на вида

2.1.1. Срещаемост

Данните от всички мониторингови територии се обобщават на национално ниво. Прави се анализ и по типове местообитания. Анализът на срещаемостта на национално ниво се прави с извадъчна единица трансект, а по типове местообитание се прави с извадъчна единица – стометров сектор от трансект.

Изчислява се като съотношение на всички сектори от трансекти (или цели трансекти), в които е регистриран вида към общия брой сектори от трансекти (или цели трансекти при оптимизация на извадъчните единици) на национално ниво или на ниво тип местообитание.

Доверителни интервали: изчисляват се по гореописания метод Clopper-Pearson.

2.1.2. Плътност

Данните от всички мониторингови територии се обобщават на национално ниво.

Изчислява се обща *средна плътност*:

$$\bar{D} = \frac{\sum_{i=1}^N N_i \bar{D}_i}{\sum_{i=1}^N N_i}$$

Където $\bar{D}_i$ е средната аритметична стойност на плътността за дадена мониторингова територия, N_i – обем на извадката в дадената мониторингова територия.

Стандартно отклонение:

$$s = \sqrt{\frac{\sum (D_i - \bar{D})^2}{N - 1}}$$

Стандартна грешка на средната аритметична:

$$SE = \frac{s}{\sqrt{N}}$$

Където s е стандартно отклонение, N е обем на извадката за страната.

Доверителни интервали:

$$CL = \bar{D} \pm t_{N-1} \left(\frac{s}{\sqrt{N}} \right)$$

Граници:

Минимална (min) и максимална (max) стойност в извадката за страната.

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."
Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка
на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата
страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници
(без китоподобни)“

Относителна прецизност:

$$PRP = \frac{(CL_2 - CL_1) / 2}{D} \times 100 = \frac{CL_2 - CL_1}{D} \times 50$$

2.2. Влияния и заплахи

Данните от всички мониторингови територии се обобщават на национално ниво.

Общата честота на всяка от заплахите и влиянията се изчислява като съотношение на всички трансекти, в които е регистрирана заплахата/влиянието към общия брой трансекти за национално ниво в проценти.

Доверителни интервали: изчисляват се по гореописания метод Clopper-Pearson.

Оценката на състоянието на ниво биогеографски региони и национално ниво се прави в четири категории – „Благоприятно“, „Неблагоприятно-незадоволително“ и „Неблагоприятно-лошо“ и „Неизвестно“, по критерии, в които се групират параметрите на популацията (Критерий „Популация“) и параметрите на влиянията и заплахите (Критерий „Влияния и заплахи“).

За всички параметри за национално ниво се попълва таблица:

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."
Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка
на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата
страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници
(без китоподобни)“

Параметри	Мерна единица	Благоприятно	Неблагоприятно - незадоволително	Неблагоприятно - лошо	Неизвестно (недостатъчна информация, за да се направи оценка)
КРИТЕРИЙ 1. ПОПУЛАЦИЯ					
Срещаемост	Дял Праг – установената стойност в резултат на мониторинг 2014 година: F=0.43 CL: 0.33÷0.54	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на вида и границите на доверителния интервал не са по-малки от референтната стойност.	Относителният дял на извадъчните единици с присъствие на вида и границите на доверителния интервал са под референтната стойност до 25% от референтната стойност.	Относителният дял на извадъчните единици с присъствие на вида и границите на доверителния интервал са под референтната стойност - под 25% от референтната стойност.	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна или референтната стойност попада в границите на доверителния интервал и не може да се твърди със сигурност, че състоянието е благоприятно или неблагоприятно.
Плътност	Бр. индивиди/10 ха Праг – неизвестен за момента поради липса на данни с регистрации на вида в резултат на проведения мониторинг	Доверителния интервал и установената средна плътност са по-високи от референтната стойност.	Средната плътност и границите на доверителния интервал са под референтната стойност до 25% от референтната стойност.	Средната плътност и границите на доверителния интервал са под референтната стойност - под 25% от референтната стойност.	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна или референтната стойност попада в границите на доверителния интервал и не може да се твърди със сигурност, че състоянието е благоприятно или неблагоприятно.
Цялостна оценка по Критерий 1		Всички параметри зелени или един зелен и един неизвестно	Всяка друга комбинация	Един или два червени	Два Неизвестно
КРИТЕРИЙ 2. БЪДЕЩИ ПЕРСПЕКТИВИ (ЗАПЛАХИ И ВЛИЯНИЯ) В МЕСТООБИТАНИЯ					
Сеч	%– Прагови стойности – дадени в таблица от точка I.2	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на запахата и границите на	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на запахата и границите на	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна или референтната стойност попада в границите на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО
РАЗВИТИЕ

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."
Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка
на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата
страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници
(без китоподобни)“

Решения за
по-добър живот

Параметри	Мерна единица	Благоприятно	Неблагоприятно - незадоволително	Неблагоприятно - лошо	Неизвестно (недостатъчна информация, за да се направи оценка)
		границите на доверителния интервал са равни или по-ниски от референтната стойност.	доверителния интервал влизат в интервала на праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	доверителния интервал са над праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	доверителния интервал и не може да се твърди със сигурност, че състоянието е благоприятно или неблагоприятно.
Безпокойство	%– Прагови стойности – дадени в таблица от точка I.2	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и границите на доверителния интервал са равни или по-ниски от референтната стойност.	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на запахата и границите на доверителния интервал влизат в интервала на праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на запахата и границите на доверителния интервал са над праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна или референтната стойност попада в границите на доверителния интервал и не може да се твърди със сигурност, че състоянието е благоприятно или неблагоприятно.
Бракониерство	%– Прагови стойности – дадени в таблица от точка I.2	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и границите на доверителния интервал са равни или по-ниски от референтната стойност.	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на запахата и границите на доверителния интервал влизат в интервала на праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на запахата и границите на доверителния интервал са над праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна или референтната стойност попада в границите на доверителния интервал и не може да се твърди със сигурност, че състоянието е благоприятно или неблагоприятно.

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."
 Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка
 на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата
 страна – I фаза"
 Договор № 2597/22.07.2013 г.
 „Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници
 (без китоподобни)“

Параметри	Мерна единица	Благоприятно	Неблагоприятно - незадоволително	Неблагоприятно - лошо	Неизвестно (недостатъчна информация, за да се направи оценка)
Път	%– Прагови стойности – дадени в таблица от точка 1.2	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и границите на доверителния интервал са равни или по-ниски от референтната стойност.	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и границите на доверителния интервал влизат в интервала на праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и границите на доверителния интервал са над праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна или референтната стойност попада в границите на доверителния интервал и не може да се твърди със сигурност, че състоянието е благоприятно или неблагоприятно.
Използване на химикали	%– Прагови стойности – дадени в таблица от точка 1.2	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и границите на доверителния интервал са равни или по-ниски от референтната стойност.	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и границите на доверителния интервал влизат в интервала на праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	Установеният относителен дял на извадъчните единици с присъствие на заплахата и границите на доверителния интервал са над праговите стойности за неблагоприятно незадоволително състояние	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна или референтната стойност попада в границите на доверителния интервал и не може да се твърди със сигурност, че състоянието е благоприятно или неблагоприятно.
Цялостна оценка по Критерий 2		Всички параметри зелени или 4 зелени и 1 неизвестни	Всяка друга комбинация	Един или повече червени	Два-Четири Неизвестно комбинирано със зелено или всички „Не известно“
Обща оценка на състоянието на вида на национално ниво:		Всички критерии зелени	Всяка друга комбинация	Един или два червени	Всички „Неизвестно“ или един неизвестно и един зелено

При крайна оценка „Неизвестно“ (недостатъчна информация, за да се направи оценка) на популацията на национално ниво, е необходимо да се подходи с предпазливост, залегнала като принцип в Директива 92/43 на ЕЕС: Да се счита, че видът поради някаква неизвестна причина е в неблагоприятно състояние и да се назначат допълнителни подробни изследвания, както и да се вземат мерки за опазване на подходящите местообитания за дадения вид.

III. Оценка на състоянието въз основа на сравнение между две години

По всички параметри за оценка се прави сравнение между втората и първата година от изследването на ниво мониторингова територия и национално ниво. При наличие на недостоверни различия интерпретацията на резултатите става с помощта на *post hoc power analysis*. Когато силата на теста е малка трябва да се потърсят начини за повишаване на силата на теста. За всеки параметър се представят в табличен вид установените стойности през първата и втората година и разликата между тях, използвания тест за различие, неговата стойност, стойността на *p* и силата на теста.

Наименование	Мерна единица	Средна стойност За I година	Средна стойност За II година	Разлика между двете години	Тест за различие	Стойност на теста	Стойност на <i>p</i>	Сила на теста
Срещаемост	дял							
Плътност	бр.инд./ха							
Сеч	дял (%)							
Безпокойство	дял (%)							
Браконьерство	дял (%)							
Път	дял (%)							
Използване на пестициди	дял (%)							

За параметър плътност на популацията при нормално разпределение на белега се използва Paired t-test, при липса на нормално разпределение се използва Wilcoxon signed ranks test.

Параметрите на оценка, измервани в дялове се сравняват с McNemar test за различие.

Ако извадката представлява повече от 5 % от обема на генералната съвкупност, трябва да се приложи корекция на стойността на тестовете:

$$FPC = 1 - \frac{n}{N},$$

Където *n* е обемът на извадката, *N* е обемът на генералната съвкупност.

Така коригираната стойност се сравнява с табличната стойност при избраното ниво на значимост и дадените степени на свобода.

При достатъчен брой повторения (мин. 5 години) на мониторинговата програма ще се съберат данни за обосноваване на биологично значима разлика при промените в средните стойности на параметрите за оценка на състоянието на вида.

IV. Оценка на тенденциите на промяна в параметрите за оценка на състоянието на видовете

Такава оценка може да се прави при наличие на сравними данни за 5 и повече години с различни видове регресионни анализи в зависимост от вида на данните.

За оценка на състоянието на вида във времеви аспект се използва следната таблица шаблон:

Параметър	Природозащитно състояние			Неизвестно (недостатъчна информация за да се направи оценка)
	Благоприятен (зелен)	Неблагоприятно - незадоволително (оранжев)	Неблагоприятно - лошо (червен)	
Популация: -Срещаемост	Стойност на срещаемостта не по-малка от Благоприятната референтна	Всяка друга комбинация	Значително намаляване: Еквивалентно на намаляване повече от праговия % за период по-дълъг от 2 последователни години ИЛИ > 25% по малък от Благоприятната референтна стойност на срещаемостта при единично отчитане	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна
Популация: -плътност	Стойност на плътността не по-малка от Благоприятната референтна	Всяка друга комбинация	Значително намаляване: Еквивалентно на намаляване повече от праговия % за период по-дълъг от 2 последователни години ИЛИ > 25% по малък от Благоприятната референтна стойност на плътността при единично отчитане	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна
Бъдещи преспективи (що се отнася до популация, разпространение и наличие на местообитание)	Главни въздействия и заплахи за видовете не са значителни; видовете ще са дългосрочно жизнени	Всяка друга комбинация	Сериозни влияния от въздействия и заплахи върху вида; много лоши перспективи за вида, дългосрочната жизнениост в риск.	Няма или наличната достоверна информация е недостатъчна

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА РЕГИОНАЛНО
РАЗВИТИЕ

Оперативна програма "Околна среда 2007- 2013 г."
Проект "Теренни проучвания на разпространение на видове / оценка
на състоянието на видове и хабитати на територията на цялата
страна – I фаза"
Договор № 2597/22.07.2013 г.
„Теренни проучвания на разпространение и численост на бозайници
(без китоподобни)“

Решения за
по-добър живот

Цялостна оценка на ПС ¹	Всички „зелено“ или две „зелено“ и едно „неизвестно“	Едно или две „оранжево“ но не „червено“	Едно или две „червено“	Всички „Неизвестно“ или две „неизвестно“ и едно „зелено“
------------------------------------	--	---	------------------------	--

При крайна оценка „Неизвестно“ (недостатъчна информация, за да се направи оценка) на тенденциите в популацията на национално ниво, е необходимо да се подходи с предпазливост, залегнала като принцип в Директива 92/43 на ЕЕС: Да се счита, че видът поради някаква неизвестна причина е в неблагоприятно състояние и да се назначат допълнителни подробни изследвания, както и да се вземат мерки за опазване на подходящите местообитания за дадения вид.

Изработва се и допълнителна карта, в която са представени изследваната територия и обобщени резултати от проведения мониторинг с графично представяне на стойностите на избрани параметри, а така също и обхвата на потенциалните местообитания.

¹ Да се използва специфичен символ (+/-/=/х) за категориите, за да се покаже цялостната тенденция на ПС.